

روایت ساخت موزه تاریخ طبیعی همدان
از زبان جعفر محمدعلی زاده

۸ ماه خانه نرفتم

سر صحبت را با «جعفر محمدعلی زاده» بنیان‌گذار موزه باز می‌کنم و سؤال هایم را با او در میان می‌گذارم. او متولد ۱۳۲۹ است. محمدعلی زاده در پاسخ به این پرسش که موزه‌داری همدان را چگونه می‌بیند، پاسخ می‌دهد: «پس از تهران اولین موزه تاریخ طبیعی در همدان ایجاد شد. من جاهای دیگر را دیده‌ام. ما از نظر اشیاء و آثار در همدان از استان‌های دیگر هیچ کم نداریم.

در سال ۵۶ «دکتر ریاحی» رئیس وقت دانشگاه بوعلی سینا از من در دانشگاه بوعلی دعوت به کار کرد. من تنها فردی بودم که در آن زمان دعوت به کار در دانشگاه بوعلی شدم و به من گفت هرچه لازم داری بگو تا برایت درست کنم و کرد. همان موقع هم که «امیرعباس هویدا» به مدرسه کشاورزی آمد، من به اسدآباد فرار کردم، برای اینکه او را نبینم و او هم مرا نبیند. ماند تا موزه دانشگاه بوعلی ورودی ساختمان مهندسی را ساختم، اما به انتقال از دانشکده مهندسی به دانشکده کشاورزی نرسید و انقلاب شد. وی ادامه می‌دهد: من سال ۵۹ تا ۶۳ در دانشگاه نبودم. در آن دوره، شنیدم که می‌خواهند موزه را به چرمسازی ببرند. گفتم من استاد دانشگاه هستم و کلکسیوندار حشرات و خزندگان و دوزیستان هستم و حاضرم کار انتقال موزه را برایتان انجام بدهم. «دکتر معضدی» معاون وقت دانشگاه گفت: «ما به شما نیاز نداریم». در حالی که من برای موزه تلاش کرده بودم؛ حتی گاهی اوقات زیر فشار کار ساخت موزه از هوش می‌رفتم!

نامه‌ای برای آقای معضدی نوشتم و گفتم: «این جانب جعفر محمد علی زاده هویت خود را به عنوان یک متخصص در این کار، تکذیب کرده و درخواست می‌کنم اجازه دهید من به دانشگاه و موزه برگردم». مجبورم کردند به خاطر انتقال موزه از مهندسی کشاورزی به چرمسازی هویت خودم را تکذیب کنم».

محمدعلی زاده با بیان اینکه این انتقال با کمک همه بچه‌ها و استادان ۶ ماه طول کشید، توضیح می‌دهد: «حتی یادم هست که از سپاه پاسداران ماشین گرفتم. البته در موزه‌ای که با زجر آن را منتقل کرده بودم تا مدت‌ها بسته ماند. تمام حشرات خراب شد، نمونه‌های زرد و کل نمونه‌ها از بین رفت. تا اینکه با «زنده‌یاد بهنام‌جو» شهردار وقت همدان برخورد کردم و وی ۵ میلیون به ما داد. دکتر حبیبی هم که رئیس وقت دانشگاه بوعلی بود یکی از چهره‌های حزب اللهی بود که بینش خیلی درستی راجع به موزه داشت. «بنیان‌گذار موزه تاریخ طبیعی همدان درباره نحوه افتتاح این موزه می‌گوید: «نمی‌دانستم قرار است آقای «هاشمی رفسنجانی» رئیس جمهور برای افتتاح موزه بیاید. هشت ماه من خانه نرفتم. نمی‌شد که بروم. کار سنگین بود و گفته بودند باید در آن موقع افتتاح شود. خدایا! ما مردم می‌گفت: «من پسری داشتم که اسمش جعفر بود!». خانم هم سه ماه آخر گاه بچه‌ها را می‌آورد آن‌ها را می‌دیدم. تعدادی دانشجوی پسر داشتیم که با آن‌ها کارهایمان را انجام می‌دادیم. غذای خیلی خوبانم خودپلو بود. ویتروین‌های چوبی مربوط به سنگ‌ها را که دیده‌اید؟ ما در آن جا شب‌ها چمپاتمه می‌زدیم. یکی از پسرها که قوی هیکل بود، در را می‌بست و ما با نفس خودمان گرم می‌شدیم. مدت‌ها شب‌ها این مدلی می‌خوابیدیم. دکتر حبیبی واقعاً تنه‌ار رئیس بود که به ما سر می‌زد و در ساعت‌های کاری ما با خانواده‌اش می‌آمد و برایمان شیرینی و چای می‌آورد. تنها مدیری بود که واقعاً برای موزه کار کرد».

محمدعلی زاده می‌گوید: «برای افتتاح چند شب نخوابیدم و آن‌جا هم پر بود از مأمور و گارد ویژه و باید جواب آن‌ها را هم می‌دادم. حتی حمام نرفتم. در اطراف موزه طویله‌ای بود که یک بشکه آب داشت و آب آن مال گوسفندها بود و گندیده بود. من با آن آب خودم را شستم. لباس‌هایم را هم از خانه برایم آوردند تا موزه به افتتاح رسید».

سالن حشرات موزه تاریخ طبیعی همدان

نمونه تاکسیدرمی شده گرگ خاکستری در سالن پستانداران موزه

سالن آبی‌زبان: این سالن مجموعه‌ای از آکواریوم‌های بسیار متنوع و زیبای آب شور و شیرین را در برمی‌گیرد و نیز انواع موجودات آبی به صورت فیکسه شده در آن به نمایش گذاشته شده است. از جمله جذابیت‌های این سالن، وجود اسکلت عظیم الجثه نهنگ گوژپشت است.

سالن زمین‌شناسی: بی‌گمان در این بخش، بیش از هزاران نمونه از گرانبهاترین مجموعه سنگ‌ها، فسیل‌ها و کانی‌های ایران که در سطح کشور، بی‌نظیر است، قرار دارد. با اطمینان می‌توان گفت، این مجموعه مورد توجه همه اقشار مختلف مردم است.

سالن خزندگان و دوزیستان: این مجموعه به خزندگان و دوزیستانی که به صورت زنده و فیکسه شده در ده‌ها محفظه نگهداری می‌شوند، اختصاص داده شده است. انواع جنین‌های جانوری و سیکل زندگی بعضی جانوران نیز در این سالن به نمایش درآمده است.

• اکتشافاتی که در موزه انجام شده است

موزه تاریخ طبیعی همدان، دارای اکتشافاتی نیز هست. بعضی از این اکتشافات، در سطح ایران برای نخستین بار مشاهده شده است. این موزه علاوه بر سالن‌های اصلی اشاره شده، مجهز به سیستم دوربین مداربسته، سامانه اعلام حریق هوشمند، ژنراتور برق و دارای دیگر فضاهای متنوع جنبی است که می‌تواند به بازدیدکنندگان خدمت ارائه کند. از آن جمله می‌توان به وجود کارگاه تاکسیدرمی و انال‌ها حشرات، بوفه، سالن لابی و انتظار به همراه پخش فیلم مستند، سالن سخنرانی و نمایش، نمازخانه، سرویس بهداشتی، فضای سبز با مبلمان زیبا و پارکینگ اشاره کرد.

موزه تاریخ طبیعی همدان یکی از یادگارهای دکتر «علی اقبالی» بنیان‌گذار دانشگاه کشاورزی در ارومیه و همدان و مهندس «جعفر محمدعلی زاده» است اما محمدعلی زاده پس از بازنشستگی از این موزه رفت و موزه آمادای را برای دانشگاه آزاد بنیان نهاد